

DOOR Duitse Bert Cornelis MANTEAU *non-fictie* puinen

INHOUD

I WAT VOORAFGING	9
'Honger'	9
Van de scouts naar het verzet	12
Niemandstijd	19
II NAAR DE KAMPEN	25
De aanhouding	25
Breendonk	27
Buchenwald	41
Halberstadt-Langenstein-Zwieberge	45
Kerstmis 1944	52
III DE DODENMARS	57
Paniek	57
Brandende schuren	62
Op de vlucht	65
Opnieuw opgepakt	69
IV BIJ DE RUSSEN	75
De wraak	75
Vuur maken	77
Bevrijd	79
Blijven vechten	86
Radeloze Duitsers	91
Wodka en vrouwen	96
Over de Elbe	100
Daar is een Rus gestorven	107

V BIJ DE AMERIKANEN	111
Trukendoos	111
Over de Mulde	115
Verzamelkamp Wörmlitz	118
Opvangkamp Sachsenhausen	120
Münster	124
VI TERUG THUIS	127
Luik	127
Rotselaar	129
VII DE SCHULDVRAAG	135
Daderschap	135
De burgemeester-führer	136
De aanslag	137
Horror in de kelder van de rijkswacht	141
Verklikking	143
Partizanen aan het werk	147
‘Vaderlandse en onbaatzuchtige bedrijvigheid’	149
DANKWOORD EN VERANTWOORDING	157
CHRONOLOGIE	161
BRONNEN	165

WAT VOORAFGING

'HONGER'

'Sommige van de verhalen die ik vertelde, groeiden zelfs zo dat ik moest ingrijpen.

Ik had namelijk gezegd dat ik opgehangenen "afgehaakt" had. (In mijn dialect: afgehokt). Slechte verstaanders hadden er van gemaakt: "afgekookt" (dialect: afgekokt). Moest men er dan verbaasd over zijn dat soms de meest fantastische geruchten verspreid werden? Zo ben ik dan op de gedachte gekomen in boekvorm te laten verschijnen wat ik sinds mijn bevrijding meegemaakt heb. Mocht het blijken dat een dergelijk boek in deze tijd nog kan gewaardeerd worden en een gunstige bijval mocht genieten, zou ik niet aarzelen mijn belevenissen in de kampen ook aan het papier toe te vertrouwen.'

Zo eindigt 'Honger', het verhaal dat politieke gevangene Louis Van Meel, overlevende van de kampen Breendonk en Buchenwald, na zijn thuiskomst in mei 1945 aan het papier heeft toevertrouwd. Jaren later ontmoette ik zijn nichtje en petekind Sabine. Het moet op een herdenking van de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog zijn geweest. En ze vertelt over haar peter Louis die in de kampen heeft gezeten en zijn ervaringen heeft opgeschreven. Dat lijkt me wel wat en ik vraag haar of ik het verhaal van haar peter mag lezen. Ze moet toestemming vragen aan de kinderen van Louis: Nelly en Rik. Die toestemming komt er in de loop van 2022. Ik mag zonder problemen het manuscript 'Honger', zijn oorlogsmemoires, inkijken. Mijn verbazing is groot bij het lezen van de tekst van Louis. Zijn manuscript gaat niet over de kampen, maar begint in april 1945 op het moment dat hij het werkkamp in Langenstein, een bijkamp van Buchenwald, verlaat en op dodenmars moet. Louis heeft het ondenkbare moeten beschrijven. We kennen veel getuigenissen uit de concentratie-

kampen. Maar over de periode nadien, net na de bevrijding begin mei 1945, over de omzwervingen van de gevangenen in het verwoeste Duitsland en hun thuiskomst, zijn er minder getuigenissen bekend. Louis beschrijft de periode na de bevrijding wanneer duizenden gevangenen in het centrum van Duitsland bij de Russen terechtkomen, ronddolen door de Duitse puinen van het Derde Rijk, in het niemandsland, in de niemandstijd, tussen een radeloze en angstige Duitse bevolking, tussen de Duitse vrouwen die op brutale wijze verkracht worden door de Sovjetsoldaten, en plunderende gevangenen, losgeslagen, ‘verbeest’, zoals Louis het beschrijft. Zijn verhaal tart soms elke verbeelding. Ook na zijn bevrijding moet hij nog vechten voor zijn leven. Hoeveel kan een mens verdragen?

Maar met die tekst stopt het niet. Ik vond het jammer dat ik niets van Louis vernam over zijn tijd in het verzet, hoe en waarom hij werd opgepakt, zijn verblijf in Breendonk, in Buchenwald en in het werkkamp. Louis was in 2012 overleden, dus kon ik het hem niet meer vragen. En ook zijn kinderen, neven en nichten wisten vrijwel niets over het tragische oorlogsverleden van hun vader, oom en peter. Tot op de dag dat zijn zoon Rik mij wou zien. Ik sprak met hem af. Hij komt binnen met een winkel-tas. We praten wat over zijn vader en plots opent hij de tas. Nadat ik hem had gebeld om te vragen of ik de tekst ‘Honger’ mocht lezen, herinnerde Rik zich dat er op zijn zolder nog wel wat papieren van zijn vader lagen. Hij begon ze te bekijken en kwam tot zijn grote verbazing tot de vaststelling dat er nog manuscripten lagen. Rik overhandigt mij het originele handgeschreven manuscript van ‘Honger’. Hij geeft me ook nog een getypte tekst van zijn vader Louis, over zijn arrestatie, over zijn verblijf in Breendonk, Buchenwald en Langenstein, en een eveneens getypte tekst met de titel ‘Kerstmis 1944’, een authentiek kerstverhaal, rechtstreeks uit het werkkamp. Mijn blinde vlek in het oorlogsverleden van Louis is dus meteen volledig ingevuld. Daar ligt alle materiaal op tafel voor dit boek.

Louis bouwt na de oorlog in zijn tuin een chalet en dat wordt zijn ‘man-cave’ waarin hij zich als het nodig is, terugtrekt. Hij vertoeft soms hele dagen in wat hij zijn ‘kot’ noemt. Vaak zit hij er gebogen over een blad papier en schrijft en schrijft, want hij wil zijn verhaal uit de kampen en zijn

Honger

I Uittocht uit het kamp van Schwieberge (Langerwies bij Halberstadt)

- Machinegeweren beschieten plunderende gevangenen
- Uitmoording van de ~~colonne~~ riekken in de barakken
- Kameraad ontwaapt door zich uitgekleed op de lyken te leggen

II De dodenmars

- S.S. slaat onophoudend met zweep
- Achterblyvers worden afgemaakt met nekshot
- Gevangene laet zich het nekshot toebrengen op km-paal
- Enkelt Belgien en ik vormen de achterhoede
- Helpe, een Belg die niet meer kan tot by weer beter is ;
Dan wil hij zijn vernieuwde kameraad niet helpe,
Kan een tweede maal niet meer. Wy laten hem achter
Joy wordt doodgeschoten
- Roepe, om perpozisip
- 1 - Brengen de nacht door onder de blote hemel
o morgens veel doden
- Legerwagen rydt door de geleederen
- Beschoten door kanonnen - Maken S.S. af in de gracht
- Blantal gevangenen afgeschoten in aardappelkuil
- Eten van de fruitbomen langs de weg
- 2 - Overnachte in boerdery - Drome, van eten - Iemand
snydt met scheermesje mijn g van sel ofe, om my brood
te stelen - Sla hem het hoofd in - o morgens wordt
de scheur in brand gestoken met de verkopke gevangenen
er in - Frostterende boer wordt met kolplagen verpakt

Het originele handgeschreven manuscript van 'Honger' van Louis Van Meel.
(Archief Rik Van Meel)

bervrijding voor de eeuwigheid bewaren. Aan zijn vrouw vraagt hij af en toe om zijn krabbels over te typen, want anders zal niemand het later kunnen lezen.

Buiten zijn vrouw zal tijdens zijn leven niemand zijn geschriften te zien krijgen, ook zijn kinderen en andere familieleden niet. Als kleine

jongen zag zoon Rik zijn vader geregeld aan zijn schrijftafel zitten, maar hij wist niet wat zijn vader schreef. Er werd weinig gesproken over wat Louis nu precies had opgeschreven, en als zijn kinderen ernaar vroegen, kregen ze steeds te horen: 'Lees het later maar als ik er niet meer ben.' De echtgenote van Louis sterft in 2008. Louis zelf overlijdt in 2012. Bij het leegmaken van zijn kamer in het rusthuis vinden zijn kinderen zijn geschriften. Maar ook dan blijven de notities merkwaardig genoeg onaangevoerd. Tot ik ze mocht inkijken.

Wat je hierna leest, zijn uittreksels uit de teksten van Louis. Ik koos er bewust voor een selectie te maken van de meest opmerkelijke en treffende passages, waardoor zijn verhaal hopelijk directer en bevattelijker wordt, geplaatst in de tijd en in de ruimte. Ik hield me bij het overnemen van de citaten strikt aan de inhoud van de tekst van Louis, inclusief de ietwat verouderde maar toch innemende schrijfstijl, die hier en daar wat werd aangepast. Alle cursief gedrukte teksten in dit boek zijn van de hand van Louis.

VAN DE SCOUTS NAAR HET VERZET

Louis Van Meel wordt op 4 maart 1926 in het Vlaams-Brabantse Rotselaar geboren. Zijn vader Henri is metser en tonnelier in de nabijgelegen brouwerij Mena, zijn moeder Maria Bosmans is huisvrouw en runt het café waar de klanten het bier van de brouwerij drinken. Maria was eerder al eens

Louis met zijn zwarte bloempotkapsel en gedecideerde blik, recht in de lens van de fotograaf kijkend, in een smetteloos wit hemd en een vrolijk fladderende das.

(Archief Sabine Van Meel)

*Louis met zijn oudere broer Frans (links).
(Archief Sabine Van Meel)*

*Louis (links) met zijn moeder Maria
Bosmans en zijn broer Frans.
(Archief Nelly Van Meel)*

getrouwd maar vroeg weduwe geworden, en uit dat huwelijk heeft ze drie kinderen: Louise, August en Sidonie, de stiefbroer en -zussen van Louis.

Louis geniet een klassieke opvoeding. Hij gaat naar de plaatselijke gemeenteschool en is actief bij de scouts. De jonge Louis is een knappe gast. Op een familiefoto – hij is dan ongeveer een jaar of acht – staat hij met zijn zwarte bloempotkapsel en gedecideerde blik, recht in de lens kijkend van de fotograaf, in een smetteloos wit hemd en een vrolijk fladderende das. Een kleine jongen die groot wil worden. Op een andere foto poseert de iets oudere Louis met zijn oudere broer Frans. Ze kijken beiden in de verte naar het spannende leven dat eraan komt. Frans met hoog opgetrokken geruite sportkousen, Louis zonder kousen. Hij draagt als het ware kleine witte klompjes. In het café van zijn ouders valt er altijd wel wat te beleven. Op een foto van voor de oorlog troepen enkele jonge mannen en vrouwen voor de herberg samen. Twee vrouwen met een fiets aan de hand. Louis houdt ietwat geleerd zijn handen op de rug, buigt lichtjes naar voor, in korte broek. Niets dan lachende gezichten op de dorpel van het café van Van Meel.

© 2024 Manteau / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen
en Bert Cornelis

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk februari 2024

Omslagontwerp: Herman Houbrechts
Opmaak binnenwerk: 5NUL8 Grafische Producties

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 4082 0
D/2024/0034/30
NUR 686/689